

Літаратурна Мастацтва

Год выдання 33-і
№ 96 (1941)
1 СНЕЖНЯ 1964 г.
АСТОРК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

ПЛАМЯТАЕ Крэйсціну Паўлюскаю, пра якую нешчысць і сьмерць пісалі пра яе музыка тэлевізійнае дадзенае на здымках. Цяжка пазначыць у якой пэрыядыцы ранейшую маленькую Крэйсціну. Але гэта сапрады яна, толькі зусім ужо дарослая, дасягнула класіцы і сэрцамі і спецыяльнай музычнай школы праф. Валерыяна Кансерватарыя. На яе новае сустрэча з Крэйсцінай Паўлюскай абавязана не ў школьнай класе, а на канцэртнай эстрадзе ў дзень адкрыцця ў Мінску II Рэспубліканскага конкурсу музычна-тэатральна-выканаўчай. Так супала, што менавіта Крэйсціна, як адна з трыццаці трох удзельніц гэтага конкурсу, дала першую пачынальную творчую спробу.

ЧАСОПІСЫ У 1965-М ПОЛЫМЯ

Друкуюцца і неўзабаве выйдучы ў свет дванадцятны, апошнія ў гэтым годзе нумары нашых часопісаў. Рыхтуюцца да друку першыя нумары будучага, 1965 года.

— Якія творы надрукуе часопіс у наступным годзе? Што новага, якія новыя раздзелы і рубрыкі знойдзе чытач на яго старонках? — з такімі пытаннямі звярнуліся мы да рэдактара аддзелаў часопіса «Полымя».

Яны расказалі нам пра свае планы.

Да гэтага часопіс не раз папракалі за тое, што ў ім мала друкуецца апавяданняў. У наступным годзе, паведамлілі нам у аддзеле прозы, апавяданню будзе адведзена большае месца. Так, напрыклад, у першым нумары, які ўжо сплывае, раздзел прозы цалкам аддзела апавяданняў. Выступаюць Ул. Дамашэвіч, М. Ляўкоў, І. Навуменка, М. Ракітны, А. Сабалеўскі, з першым сваім творам дэбютуе пачынаючы пісьменніца Кіра Пішчыкава. Апрача гэтага, да Дзяржаўскай культуры ў Беларусі будзе змешчана вялікая падборка апавяданняў сучасных рускіх празаікаў.

Творы «малой» прозы будзе шырока дэкаваць і ў іншых нумарах. Паважліва новыя апавяданні Я. Брыль, В. Быкаў, А. Кулакоўскі, М. Лынькоў, П. Пестрак, Р. Сабалева, нашы маладзёжныя празаікі М. Стральцоў, Б. Сачанка, І. Чыгрынаў і іншы.

З буйной прозы часопіс змесціць гістарычныя раманы Ул. Караткевіча «Каласы пад сярпом тваім», прысвечаныя паўстанню 1863 года. Адначасова пачынае друкаваць другую кіну раману І. Мележа «Навальніца над полем» (працяг «Палескай хронікі»). У кнізе паказваюцца падзеі часу калектывізацыі, Падзям'я 1937 года прысвечана аповесць «Мост» — заклічваючы кнігу твора «Трызнавыя шасце» — І. Шамякін. Есць у партфелі аддзела творы на сучасную тэму: раманы А. Рылькі, аповесці А. Асіпенкі і Н. Тарас. Чытач пазнаміцца таксама з трыцццю кнігаў раману М. Лобана «Шматомы», з раманаў Ул. Карпава «Сотая маладосць», аповесцю А. Карпака. З літаратурна-навуковым будзе надрукаваны раманы М. Гарэцкага «Камароўская хроніка».

А як будзе выглядаць у наступным годзе аддзел паэзіі?

У першым нумары друкуецца паэма Н. Плевакі «Сто вузлоў памяці», падборкі першаў А. Лойкі, А. Сербантовіча. З новымі творамі выступіць у часопісе Р. Барадунін, А. Валюгін, А. Куляшоў, Е. Лось, П. Панчанка, М. Танк і іншыя беларускія паэты.

Цікавым аб'ядне і будучым годзе аддзел нарысы і публіцыстыкі. У партфелі аддзела — нарысы А. Дзялэндзіка, В. Палтаран, В. Панамарова, Р. Ралеса, М. Стральцова, прысвечаныя справам і людзям нашых дзён, роздуму пра сучаснае жыццё. Часопіс будзе шырока друкаваць матэрыялы, прысвечаныя 20-годдзю Дня перамогі. Уведзена рубрыка «Да 50-годдзя Савецкай улады», дзе мяркуецца апублікаваць артыкулы і нарысы пра Чарэвова, Галадзеда, Адамовіча, Шаранговіча, Кнорына і іншых вядомых дзяржаўных і партыйных дзеячоў.

Больш увагі аддзела артыкулам праблемнага характару збіраецца аддзел крытыкі і бібліяграфіі. Плануецца змясціць артыкул Д. Бугаева, прысвечаны збору твораў Я. Коласа, нагіткі беларускай літаратуразнаўчы Г. Вылучава пра беларускія раманы і іншыя артыкулы і даследаванні (напрыклад, пра публіцыстыку Ф. Багушэвіча — да 125-годдзя з дня нараджэння, пра творчасць беларускага крытыка Адама Бабаркі і іншы). Мяркуюцца таксама надрукаваць дзёнікі Кузьмы Чорнага.

Часопіс будзе працягваць размову пра культуру мовы. Заводзіцца новая рубрыка «Слова чытана».

— Так мы спадзяемся, — кажаў галоўны рэдактар часопіса Максім Танк, — што ўсе нашы планы на новы год будуць здзяйснены, што наш часопіс будзе ісці ў нагу з жыццём, трымаць па ўсіх сваіх аддзелах самую цесную сувязь з сучаснасцю.

ДАРОГІ СВЕТ ПРЫГОЖАГА Толькі АДЗІНЫМ ФРОНТАМ

М. ГЕЛЕР, метадыст па эстэтычным выхаванні Брэсцкага Інстытута ўдасканалення настаўнікаў

Некалькі слоў аб сістэме ў эстэтычным выхаванні. Пакуль што такой сістэмы ў большасці школ няма.

Класныя кіраўнікі ўключаюць у сваё выхавальнае планы па адной-дзве гутаркі на вучэбную чэрць аб мастаках, радзей — аб кампазітарх. Не часта сустрагнем у школе абмеркаванне фільмаў, дыспут. Што датычыць размовы аб густе, манерах, культуры паводзін — яна амаль ніколі не вядзецца, хіба толькі ў вялікіх сярэдніх гарадскіх школах. Ды і вядуцца такія гутаркі, абмеркаванні і спрэчкі не сістэматычна, не таму, што наспела неабходнасць, а часцей за ўсё ў залежнасці ад таго, якая ёсць дапаможная, дэдакцыйная літаратура.

У настаўнікаў няма праграмы дзеянняў па эстэтычнаму выхаванню, яны блуждаюць у лабірынце дэфекта не лепшых варыянтаў, дзейнічаючы кожны на свой штурх і рызык. Наш інстытут задумваў сёлет даць настаўнікам вопыт такую праграму або, больш правільна, інструкцыю. Быў складзены «Прыкладны план эстэтычнага выхавання ў школе», асобны для розных класаў. Так, план для пачатковых класаў складаецца з такіх раздзелаў: 1) кінафільмы, 2) музычна-літаратурны лекторыі, 3) асновы эстэтычнага выхавання (выкананне інсцэніровак казак, разгляд карцін, слуханне музыкі, гутаркі на этычныя і эстэтычныя тэмы). У старшых класах, апроч таго, уведзеныя раздзелы: чытальніцы навуковых і мастацкіх фільмаў, карцін, музычных твораў, тэматыка лекторыяў, гутарак.

Вядома, наш план — не дагма, а артыкул, але вынікі яго ўжо відавочныя.

Брэсцкі інстытут удасканалення настаўнікаў праводзіць і іншыя мерапрыемствы па паліпаўназначнага выхавання вучняў: сядзі ўваходзіць і семінары настаўнікаў спецыяльна і малявання, і практыкумы для кіраўнікоў танцавальнага, драматычных гурткоў, і распрацаваны вопыт перадаваць настаўнікаў, і прапаганда дасягненняў лепшых школ краіны.

Пра кінабачнае эстэтычнае стварэнне савет, куды ўваходзіць мастры-педагогі, выкладчыкі музычнага і мастацкага музея, Ролію такога савета цяжка пераацэніць.

Надаючы мне давацца сустрэцца з настаўніцай рускай літаратуры вярэцкай школы № 2 г. Пінска Марыяй Міхайлаўнай Боркінай. Мы

гаварылі гадзіны дзве. Марыя Міхайлаўна падрабязна расказала пра сваю работу, пра тое, як яна звязала літаратуру з музычнай, як на ўроках вывучае лірыку Пушкіна гучыць Глінка і Даргамыжскі, як гутарка аб Чэхава ілюстрацыя паказам карцін Левітана, як у школе праходзіць вечары.

Я слухаў Марыю Міхайлаўну і думаў аб тым, што мы недаравалі мала аддаём увагі выхавальнай рабоце ў вярэцкай школе. Мы дамагаемся перш за ўсё акуртаннага наведвання вучняў і часта не ўлічваем, што вярэцкай школа ўжо не та, якая была гадоў восем або дзесяць назад. Асноўная частка вучняў — моладзь, раўеснікі тых, хто вучацца днём. Ад іх выхавання, у тым ліку і эстэтычнага, у многім залежаць іх паводзіны, якія, кажучы шырыра, пакідаюць жадаць лепшага. Выхаваннем вучняў вярэцкай школ, у асноўным, яны здзяецца, павінны займацца настаўнікі. Маглі бы ў школе Пінска так цікава, з добрай выдумкай арганізаваць вечары для вучняў! Не было часу — выкіраі, не было спачатку належнага памяшкання — знайшлі (матроскі клуб).

Вось некалькі момантаў Свята вясы. Зала ўпрыгожана пралетарамі, на сценах — вытрымкі з вершаў аб вясе, вясняныя пейзажы, урыўкі (тэкст і ноты) з песняў. Уваход — па навукава-адукацыйных афармленых білетах. Пароль — урывак з мастацкага твора аб вясе. І людзі ішлі на вечар! Ішлі з сабрамі, сяброўкамі, а хто старэйшы — разам з жаночкаю або мужам.

Хіба падобна не мела арганізаваць і ў іншых вярэцкай школ? Важна толькі правесці ініцыятыўны, камп'юнава, проста жаданне.

У выхаванні пачуцця прыгожага вялікае значэнне мае адзіночнае патрабаванне настаўніка. Чаму, калі ў вучня адарваўся гузік або ўскуднелая галава, рэзуге, як правіла, толькі класны кіраўнік? А проста настаўнік, т. зв. прадметнік, і вочкам не міргне, у лепшым выпадку на перапынку звернецца да калег у настаўніцкай: «Ну і валасы ў Н., проста жах! І як толькі маці ў школу пусціла!»

Настаўнік-маваннеўца ўбачыў у дыктаванне класу, два-тры выпраўленні — і знізіў ацінку. Незаўтра настаўнік гісторыі паставіў гэту ж хлопчыку пяцічку, хоць та я класка і тыя ж выпраўленні паўтарылі. Але прычыны пунічных войнаў раскрыты цалкам...

Мы павінны быць адзіныя ў сваіх патрабаваннях да вучняў, ідзе гаворка пра класна-прысочку або культуру пануцця. Толькі ўсім разам, толькі адзіным фронтам!

Эстэтычнае выхаванне, вядома, у першую чаргу — справа настаўнікаў. Але не толькі іх. Трэба смялей прыцягваць да гэтай справы і бацькоў. Вось, напрыклад, ёсць у Ляхавіцкім раёне Крышоўшанская сярэдняя школа. Шмат дзяцей любіць у Крышоўшане маляваць, але няма тут настаўніка са спецыяльнай адукацыяй. Тым не менш студыя выяўленчага мастацтва ўсё ж была створана: на дапамогу прыйшла маці аднаго з вучняў.

І шчыра адна пытанне. Настаўнік павінен сам, заўсёды і ва ўсім, служыць прыкладам, быць такім, каб дзецім хацелася з яго браць прыклад — павінны прыгожа паводзіць сябе, прыгожа гаварыць, прыгожа апранацца; бо асабісты прыклад — гэта, бадай, самае пераконаўчае ў выхаванні.

ПРАПАНОУЮ...

Для эстэтычнага выхавання нашага маладога пакалення зроблена ўжо ня мала. Аднак яшчэ не ўсё, што можна, робіць у гэтай галіне мастацкая грамадасць.

У Беларусі існуе адзіны Тэатр юнага гледача, але і ён яшчэ належным чынам не займаецца эстэтычным выхаваннем школьнікаў.

На працягу гадоў тэатр ставіць больш спектакляў для дарослых, чым для дзяцей.

Пажадана ўсё-такі, каб Тэатр юнага гледача ставіў спектаклі пераважна для школьнікаў. Гэта адразу дало б магчымасць дадаткова абслужыць большую колькасць малых гледачоў.

Тэатр юнага гледача мог бы выязджаць два разы ў год на гастролі па Беларусі, у тым ліку і ў час зімовых канікулаў (поўным складам або групам). Мінскія школьнікі ў час канікулаў маглі б наведваць мерапрыемствы, арганізаваныя іншымі тэатрамі і дамамі культуры.

Анцёрскі склад Тэатра юнага гледача варта папярэдня і 8—10 чалавек. Гэта дадо б магчымасць кожны месяц павышаць у іншы гарады рэспублікі выязную групу, якая можа застацца на мясяць.

У абласных гарадах добра было б стварыць дзіцячыя народныя тэатры, якія рэгулярна ставілі б спектаклі для дзяцей. Над імі павінны ўзяць шэфства прафесіянальныя тэатры.

Пры вызначэнні плана летніх гастролі Міністэрства культуры неабходна штогод запрашаць на гастролі ў абласныя гарады рэспублікі хоць бы адзін тэатр юнага гледача.

Добра было б, каб Беларускі Вялікі тэатр оперы і балета, апроч рэпетыцый па індэлях, даваў яшчэ два разы на тыдзень спектаклі для школьнікаў па зніжаных цэнах, а таксама праводзіў бы сімвалічныя ад спектакляў артыстаў у гарадах Беларусі канцэрты для дзіцячай аўдыторыі.

Вялікую работу па музычным выхаванні дзяцей праводзіць Беларуска філармонія, аднак можна яшчэ павялічыць колькасць яе дзіцячых аб'ектаў. Апроч гэтага філармонія варта арганізаваць сістэматычную пасылку канцэртных брыгад са спецыяльнай праграмай для дзяцей па гарадах рэспублікі.

Ва ўсіх музычных навуковых установах рэспублікі, пачынаючы ад кансерватарыі і канчаючы музычнымі школамі, добра было б арганізаваць дзі аддзельныя дзвярці, па якіх праводзілі не толькі канцэрты, але і слуханне музыкі. Ва ўсім гэтым павінны прымаць удзел педагогі і старэйшыя школьнікі. Трэба, каб студэнты старэйшых курсаў усіх музычных вышэйшых перыядычна выступалі з адкрытымі канцэртамі.

Для павышэння ведаў вучняў у галіне выяўленчага мастацтва Саюз мастакоў БССР і Музей выяўленчага мастацтва могуць перыядычна арганізоўваць са сваіх фондаў перасоўныя выставы ў гарадах і вёсках Беларусі. А мастакі, удзельнічаючы ў гэтых выставах, маглі б праводзіць спецыяльныя гутаркі з юнымі наведвальнікамі.

А. ГАНТАМАН.
г. Мінск.

ДЛЯ МАЛЕНЬКІХ ГЛЕДАЧОЎ

Новы спэнталь па п'есе «Том — вялікае сэрца» С. Багамазава і С. Шатрова падрыхтаваў для дзяцей Магілёўскі абласны драматычны тэатр.

У спэнталь заняты артысты А. Гвоздзюк, В. Гусев, А. Яфрэменка, В. Сіваці, А. Кашына, Л. Мядзведзь, Э. Гарачы, Г. Аліксеева, В. Ярашэвіч і іншыя. Спэнталь паставіў рэжысёр П. Бекіш. Афармленне мастава В. Мядзведзь.

Дзяцця доўга ўгавораець хлопца, пераконваець і той, нарэцце, здаецца. А потым высветлілася, што ў Анатолья якраз і ёсць сцэнарыя здольнасці. Добра сыгралі дэбютант ролі Назара.

Увогуле спектакль «Назар Стодала» атрымаўся ўдалым. Настаўнікі паказалі яго некалькі разоў у сваім каліжасе імя Келініна, у Келіні, у каліжасе імя Цімафеева, імя Ульянава, «Новае свят», «Семежава», саўвесе імя Дзяржынскага і іншых. І ўсёды драматургічкова сустракалі бурнымі толкамі.

Хоць не была ў той хвіліны на сцэне Зінаіда Іосіфаўна, але гэта і ён апладэраваў удзячы гледачам. Колькі думкі, стараннасці ўклаў яна ў пастуюнку! Узаяць хоць бы адзін бок справы — пашчы нацыянальнай украінскай касцюму, яркай, ўзгорнай. Села сама за швейную машыну Зінаіда Іосіфаўна. Матэрыю купілі за прэмію, якую атрымаў драматычны калектыў на II Усебеларускай Дзякае народнай творчасці. І сваю ўласную прэмію аддала на гэта Зінаіда Іосіфаўна. Даваліся ішчы касцюму вопытны кравец Мікалай Маркавіч Сідорчанка, настаўнікі, школьнікі.

А дзяржаўні ІІІ зрабіў настаўнік малявання Іван Паўлавіч Аляксандраў.

Вось так усё аблі ўласнымі сіламі, сваімі рукамі сельскія энтузіясты-настаўнікі. Вядома, заважолі яны і сваіх выхаванцаў. У тым жа самым спектаклі ў масавых сцэнах удзельнічае шмат старшакласнікаў, іскрасты выконваюць украінскія танцы Станіслаў Чарнэўскі і Людміла Кабарэц, Людміла Калацкая, Ала Маскоўская, Яўген Кавальчук, Уладзімір Кожанько, Валыцяніна Грышкова і іншыя.

— Прыцягнулі да ўдзелу ў спектаклах вучняў, — сказала мне Зінаіда Іосіфаўна, — мы імкнемся развіваць іх здольнасці, выхоўваць любоў да мастацтва, да культуры-асветнай работы.

Любоў да прыгожага трэба выхоўваць з маладзё. З якой цэльнай усмілкае Зінаіда Іосіфаўна свайго настаўніка Мікалая Агафонавіча Шкуцко. Гэта ж ён заўважыў у яе акцёрскі талент, пасяў у яе душу залятыя зерні любові да мастацтва. Самікласніца Зіна, Зіна — Паўлюска.

[Заканчэнне на 2-й стар.]

90 ПРЭМ'ЕР

ГОМЕЛЬСКАМУ ДРАМАТЫЧНАМУ — ДЗЕСЯЦЬ ГОД

90 прэмьер паказаў Гомельскі абласны драматычны тэатр за дзесяць год існавання. Учора тут адбылася радасная і хваляючая падзея — артысты і гледачы ўпершыню святкавалі юбілей свайго тэатра.

Старажылы прыгадаваюць першую работу тэатра — спектакль «Гадзі выдраўнаванне», параўноўваюць яго з прэмьерамі гэтага сезона. Думае ва ўсіх асіх — тэатр выраіс і ўмацаваўся. Чатыры гады галоўныя рэжысёры ў розны час узнічалі калектыў. У кожнага з іх быў, зразумела, свой творчы пошук і сваё манера. Але ўсе яны імкнуліся весці тэатр па шляху творчых пошукаў, жыццёвай праўды. Лепшыя спектаклі сведчаць аб гэтым. Дастаюцца прыгадзі «Гадзі выдраўнаванне» і «Зімовае казды краўдзіўскія куранты» і «Цем рэвалюцыя», «Перад вачыраі» і «Сумленне». Пераканаўча і цікава прагучалі на гомельскай сцэне спектаклі аб нашых сучасніках — «Аліян», «Пад адным неба», «Кветкі жытця» і многія іншыя. Не без поспеху былі тут паставлены і творы рускай і савецкай класікі — п'есы Астроўскага, Горькага, Лопе дэ Вега, Шэкспіра.

І ўсе гады Гомельскі абласны драматычны тэатр аддаваў увагу пераважна творам беларускай драматургіі. «Лявоніха на арбіце», «У бітве вялікай», «У ціхім завулку», «Машэй за смерць», «Гамбюльскія пільны» і іншыя — вось спектаклі, у якіх па-сапраўднаму раскрыліся талент і здольнасці многіх артыстаў.

Акцёрскіх удач за дзесяць год было, зразумела, многа. Гэта ў першую чаргу праца заслужанага артыста БССР Мікалая Ціракоўскага над вобразам Ул. І. Леніна ў

ФІЛЬМ АМАТАРАЎ

Глядзельніца зала Дома культуры чыгунічынскай станцыі Магілёў запамінае людзей. Тасю светла і на акрыне ўдзяльна адліць: «Варовам сом. Кінаавелла». Далей ідуць прозвішчы сцяпінскага, апераатару, артыстаў. У зале настала незвычайная цішыня. Гледачы чытаюць знаёмыя прозвішчы. І вось, нарэцце, тлумачыцца: «Фільм п'ямаў калектыў аматарскай студыі Магілёўскага Дома культуры чыгунічынскай».

Кінаавелла «Варовам сом», зробленая па ўдзяльным сцэнарыі, — гэта першы фільм, выпушчаны на экран удзельніцкай студыі. Ён расказвае пра перыяд першага нахання, якую праісць

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За актыўны ўдзел у развіцці савецкага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыуму Вярхоўнага Савета БССР

спектакляў «Крамлёўскія куранты», «Імем рэвалюцыі», «Кветкі жытця». Калі артысту ўдалося дэмажыра не толькі знешняга надбавства, але і шмат у чым раскрывае характар Ільіна.

Патрыярысцую карыстаюцца ў Гомелі заслужаныя артысты рэспублікі А. Каменская, А. Каменскі, Т. Скарга, Л. Гапуліна, артысты Н. Карнева, А. Каплан, Б. Сакалоў і іншыя. Асабліва многа ўважанню ў гэтыя дні выносяць на долу артыстаў А. Валодзінай і Ф. Іванова, якія працуюць у тэатры з дня яго заснавання.

Учора, відэльі, ўпершыню ўся група адначасова сабралася на сцэне. Калектыў рабіў справаздачу, паказваючы ўраўні са спектакляў розных гадоў, дзяліліся творчымі планами.

Калі меркаваць па спектаклях, якія цяпер рыхтуюцца ў тэатры, калектыў поўны рашучасці і ў далейшым галоўную увагу аддаваць нашаму сучасніку. Гамялячана А. Лёскаў і Л. Гаўрылінкі закончылі інсцэніроўку па раманы І. Шамякіна «Сарна на далоні», у бліжэйшы час пачынаюць рэпетыцыі гэтага спектакля. «Сто чатыры старонкі пра любоў» Э. Радзінскага, «Таня» А. Арбузава, «Сенсацыі не адбылося» прагрэсывага амерыканскага драматурга Бен Хэкта. Гэтыя спектаклі ўбачаць гамялячана ў сёлетнім сезоне. А да зімовых школьных канікулаў тэатр рыхтуе спектакль па п'есе «Праўда аб старым кінажале» С. Саладара.

Дзесяць год — гэта каля пяці тысяч спектакляў, звыш двух з палавінай мільянаў гледачоў. Гэта велізарная і ўдзячная праца, прысвечаная людзям.

Д. ІСАКАЎ,
наш кар.
(Па тэлефоне)

Калі сте дзяцей займаюцца ў ансамблі народнага танца пры Мінскай Палачы культуры прафсаюзаў. Фрагмент з Беларускай сюіты ў выкананні удзельніцкай дзіцячага ансамбля танца.

Жыў на Капыльшчыне дзед Мікола Астрэйка. Шыкавы стары быў, гавару, жартаўнік вялікі. І яшчэ ведалі ўсе ў наваколлі яго як выдатнага дуадра. Бывала, возьме ў рукі дудку-самалуду, заграе, дык аж дух заходзіць! Здаецца, рэчка срабрыстая зліваецца, салавей выцінае рулады, перапёлка ў паднябессі распылае трэлі...

І майстраваў гэтыя дудкі дзед Астрэйка сам. Рабіў і вучыў на іх граць дудароў. Шмат каго навучыў ён свайму дзівоўнаму мастацтву. Памёр стары музыка. А дудкі, зробленыя яго рукамі, граюць, граюць. І яшчэ яны не рэжываю, а гімн жыццю, гімн зямлі і сонцу.

Павыліце сёння ў Цімавіцкай школе-адукацыйнагагодды. Магчыма, вам пашанцуе трапіць на канцэрт мастацкай самадзейнасці.

— Выступае ансамбль дудароў! — абвясочвае аб'явіць вядучы. На сцэне — чатырнаццаць хлопчыкаў і дзяўчаткаў у нацыянальных беларускіх касцюмах. Усе яны васьмікласнікі. Нібы па кумандзе прыклілі да губ дудкі, і мелодыя заухават «Лявоніха» напоўніла залу. Добра граюць Святлана Татур, Васіль Шкуцько, Ніна Лебедзь, Ліза Зельковіч...

Слухае музыку дырэктар школы Зінаіда Іосіфаўна Раманенка, і радасна становіцца на душы. Гэта ж яна ў свой час пайшла да дзеда Астрэйкі і папросіла таго змайстраваць для школы дудкі, навучыць граць на іх школьнікаў. Так бы створаны школьны ансамбль дудароў.

Чатырнаццаць хлопчыкаў і дзяўчынак, розных па характары, сільнасцах. Але ўсіх іх аб'яднала, узяла ў палон дзівоўнае нараўніца-музыка. І яны шчодро дораць яе людзям, вядучы іх пучыванымі ўзвяслага, прыгожага. І не ў адну ішчэ юную душу закрэдаецца жаданне самому навучыцца граць на дудцы-самалуды.

Есць у Цімавіцкай школе і струнныя, і духавыя аркестры, і хор, і драматычныя, і танцавальныя калектывы. Шмат рэзоўчы вучні выступілі з канцэртамі на свайой сцэне, у клубе

ПАГЛЯДЗЕШЫ на гэты здымак, можна падумаць, што дзеді разам з сваім настаўнікам прыйшлі ў мастацкі музей. Не, гэта не музей. Гэта кватэра Мікалая Трафімавіча Фясыкіна. Працуе ён загаднікам Пінскага аддзялення Інстытута навукова-даследчай інфармацыі. Любіць, разумею Мікалай Трафімавіч мастацтва.

Шмат гадоў ён збірае рэспубліцкія карціны, маляванні і скульптуры вядомых мастакоў. Іх у яго ўжо каля 4 тысяч! Саюз калектыву-музея Мікалая Трафімавіча Фясыкіна аднаўляе школьнікам — калі ласка, заходзіце, глядзіце, захапляйцеся, аўмысла любіць прыгожае.

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ,
(БЕЛТА).

ЗНОЙДЗЕННЯ СКАРБЫ ХАРАКСТАВА

С. БЛАТУН,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва»

мясцовага каліжаса, у наваколных вёсках.

Хто ж сее ў дзіцячых сэрцах зерні прыгожага, выхоўвае любоў да мастацтва? Тут варта сказаць добрае слова пра Цімавіцкі настаўнік і ў першую чаргу пра дырэктара школы Зінаіда Іосіфаўна Раманенка.

— Яркае электрычнае святло залявае прасторы клас. На гэты раз за партамі — настаўнік. Перад кожным з іх разгорнутыя кніжачка. Гэта п'еса І. Козела «Панараць-кветка».

— Што ж, давайце пачнем, — кажа Зінаіда Іосіфаўна, сёўшы за стол.

Пачынаецца рэпетыцыя. Слова за словам, маналог за маналогам гучыць у класе, паўтараецца па некалькі разоў. Трэба асабліва старанна працаваць над спектаклем, бо з імя дзевяццацца выступаць на Дзякае народнай творчасці ў Мінску. Перад тым, як узвесца за работу, Зінаіда Іосіфаўна павыла ў Тэатры юнага гледача, дзе пастуюцца гэта п'еса, рэжысёр з рыжысёрам, артыстамі. А вось цяпер сама ў ролі рэжысёра Імкнечна пачынае раскрываць характары героў п'есы.

— Паўтары яшчэ раз, Анатоль, — звартаецца яна да маладога настаўніка Анатоль Мікалаевіча Жука.

— Вось так, правільна, — зазначае пасля некалькіх паўтараў.

З ахвотай працуе над свайой роллю Анатоль. А шчыра зацікаваўся...

— Да шчыраўніцкіх дзён неважкія настаўнікі паставіць спектакль па п'есе вялікага Кабарэ «Назар Стодала». Пачалі прыкідаваць ролі. Але хто ж будзе іграць роллю Назара — маладога хлопца-казака? У гадах амаль усе настаўнікі-драматургічкова. Тады і звярнулася Зінаіда Іосіфаўна да Анатоль Жука.

— Ды што вы, які з мяне артыст! — адмахваецца ён. — Я ж ніколі ў жыцці на той сцэне не быў.

ЖЫВЕ ТАКІ ХЛОПЕЦ

Глыбока прааналізаваў жыццё маладога сучасніка — такую задачу паставіў перад сабой Аляксей Асіпенка ў апавесці «Абжыты кут». Эпіграфам да яе ён выбраў не старое і сёння выслёнае Марка Аўрэлія: «Зазірні ўсерадзіну, каб лепей убачыць не толькі якасць любой рэчы, але і яе каштоўнасць». Гэтае выслёнае становіцца дэвізам аўтара і талонаў героя апавесці Янкі Сітова.

Каласны хлопец Янка Сітоў закончыў сярэднюю школу і ступае на парог самастойнага жыцця. З першых яго крокаў мы бачым юнака, які «абдумвае жыццё». Ён прагне ўгледзецца ва ўсё вакол. Ён ўвесь у дошуха аднаго на мноства «чаму?». Яго ўвесь час непакоена пытанне: «Чаму маці ў вочы кажа адно, а за вочы другое? Можа і другія так робяць?»

Аўтар не бачыў паказаных усю праўду жыцця адстаглага каласа, дзе часам вераваць у ілюзіі і прайдзеныя — брыгадзір Кузьма Цопа і ўчотны Сцяпан Макуха. Аднак паказ дэманічна баючы жыцця — не самамат аўтара, а сродак. Раздумваючы над адмоўным у жыцці, усталяваўшы ў сваіх ідэалах галоўныя героі, які не толькі неанідзіць бласлава, але і поўны самага шчырага штодзённага

хлопату — каб як мага хутчэй выкарыстаць непадалкі ў каласе. Янка Сітоў паказаны ў апавесці чалавекам справы.

Прыслухоўваючыся да размоў старэйшых, назіраючы жыццё сам, беручы ўдзел у ім сваёй працай, задумваючыся над яго супярэчнасцямі, Янка прыходзіць да высновы, што ён, уладна кажучы, хоча і атрымаць атэст сталасці, ведае вельмі мала. Але ў ёс тое, што здавалася простым, выглядае вельмі складана. Аўтар не засцерагае свайго героя ад вострых сутыкненняў з рэальнасцю. І робіць ён гэта з адной мэтай — даць герою магчымасць адчуць, зразумець усю складанасць жыцця.

Верны сваёму абавязку мастака дайці да сутнасці кожнага з'яві, А. Асіпенка здолее буйным планам, яркімі фарбамі паказаць тое, што ўзвыляе чалавека — яго працу, калектыўную дзейнасць на карысць грамадства. Жыва, шматліка і шматколерна напісана карціна стагнаючага сена. Імяна тут, на сенавалі, дзе разгараецца прапоўнае спаборніцтва, адбываецца сустрэча дзвюх саброяў, старэйшых каласаў Чукрая і Загурскага — тутэйшага чалавека, які прайшоў нялёгка шлях вайны з фашызмам, заслужыў і чыну мёра, і ўзнагароды, але вярнуўся не адпачываць, а працаваць на роднай зямлі.

Пісьменнік паказаў умненне ісці адрытоў «спіскалічковае дуэль», калі да самага, здавалася б, простым, бяскрыўдным словам ідзе складанае, поўнае ўнутраных супярэчнасцей раз-

вішчэ думкі. У адноснах Загурскага да людзей раскрываецца цялеснасць натуры гэтага сапраўднага камуніста, які дамагаецца, урэшце, крутога павароту каласных спраў.

Падзеі ў апавесці «Абжыты кут» разгортваюцца даволі лагічна, і гэта памагае ўспрымаць герою ў стагналіні лепшых рыс і характары. Цярпць крах Цопа, брыгадзірам выбіраюць Данілу, праплагага сваю працавітасць. Напэважам, а яго пачынаюць — Янку. Але нядога давялося прапанаваць Налегачу, цяжка хвороба прыкалае яго да ложка. Гаспадарчыц у брыгадзе пачынае Янка. З дапамогай Загурскага, якога выбраў сакратаром каласнай партарганізацыі, робіць хлопец першыя самастойныя крокі, і аўтар стараецца раскрыць унутраную сутнасць гэтых часам нямесных, часам няправільных, часам занадта рашучых крокаў.

Янка Сітоў выступае ў апавесці як пераможца амагаў за лепшае ў чалавечы справядлівасць. Але гэта не той ідэальны станючы герой, якога бы вае, маючы адной рукавой фарбай. Сітоў ідзе да жыцця ўпэўненым крокам, заглушаючы працай, актыўнай дзейнасцю боль нядога і ў адзіненні свайго мары прадоўжыць адукацыю, і ў самым інтымным — у каханні.

Каханне ў апавесці паказана як самае цяжкае выпрабаванне волі чалавека. Спачатку гэта неўвядомы для героя пачуццё таварыскай дружбы Янкі і аднакласніцы Шурэй, і потым страшнае захапленне прыгожай Хрысцінай, яе здрада, нарэшце, сустрэча з сапраўды бліскучым чалавекам — Фрузаем Салей.

Пошукі Янкам Сітовым справядлівасці, яго рашучы наступ на белгаспадарчыц у каласе разгортваюцца паралельна з пошукамі асабістага шчасця. І гэ-

та робіць вобраз Янкі Сітова тым вобразам, які не толькі выклікае сімпатыі, але і прымушае пераймаць яго прыклад.

Пасталенне, узмушчэнне Сітова паказана ў апавесці пераанаўча, поўна, ярыя і як шкада, што скамечаным атрымаўся ў аўтара фінал апавесці. Раздражненне скоргаваорка ў заключным раздзеле, напісаным як споведзь Фрузы, якая раскайваецца, што і на яе віне распераліся хулігані і ўчынілі дзікую расправу з Янкам.

Лішнім здаецца пралог да апавесці, які спаробіўся аўтару, думецца, толькі для таго, каб увесці крыху чужародны да рэалістычнага апавядання і даволі банальны сімвал маладога шпана, які ўпарта імкнецца ўмяшцець над аб'ект. Занадта шмат увагі аддае аўтар і пакутам Янкі пасля таго, як Хрысціна выйшла замуж за другога. Гэта здарнае маштабнае вобраза. Але ўсе гэтыя хібы не такія ўжо і адчуальныя на фоне поспехаў, дасягнутых пісьменнікам. І поспехі гэтыя, перш за ўсё, — у цікавае задуманым і ўдала выкананым вобразе галоўнага героя.

Янка Сітоў узяў на сябе вялікую нагрук, але яна не гэтакая невыныска для яго. Імяна такім чалавекам, які не ўдзякае ад жыцця, не староніцца сацыяльных праблем, і павінен быць героя наш час. Звычайны юнак пры дапамозе такіх жа звычайных людзей старэйшага пакалення стаў у апавесці ўдзельнікам і тварцом незвычайнага: кругога пералому жыцця ў адстаўным каласе. Актыўны характар героя, стагналіне і загартуна яго ў барацьбе за будучыню, сваю і грамадства, садзейнічалі стварэнню вострааконфілічнага твора, у якім паказана праўда жыцця — праўда значнага, наступальная. І за гэта апавесць «Абжыты кут» варты быць адзначана рэспубліканскай літаратурнай праміяй.

Уладзімір ЮРЭВІЧ.

Калектыў Рэспубліканскага тэатра юнага гледача паказаў чарговую прэм'еру — спектакль «Марат Казей» па п'есе В. Зуба. Рэжысёр спектакля Н. Ігнатова, мастак А. Тарасаў. На прэм'еры прысутнічала сястра Марата Казей — Аля Казей. Сцэна са спектакля. У ролях Марата — М. Пятроў, лейтэнант — Г. Ручымскі, Віці — В. Волкаў, Алесі — Ул. Раманоўскі.

МАТЭРЫ МАРАТ

«МАТЭРЫЯЛУ НЯМА, АЛЕ ЁН БУДЗЕ...»

Начальнік цэха металавыробы магілёўскага заводу «Стромашына» А. Катлярова абвінавачваўся ў тым, што ён займаўся крадзяжам. Праўда, гэта яшчэ не даказана, ды, як сказаў старэйшы камітэт партдзяржкантолу П. Даўгапол, «матэрыялу яшчэ няма, але ён будзе».

Цяж металавыробаў асвойвае цалерны працэс вытворчасці ліфтаў. Работы, хоць абдыбаль, але Катлярова, амаль штодзень адрываюць ад работ: ён бегае ў міліцыю, прымае розныя камісіі, чытае працоўныя, спрачаецца і абурецца: Атмасфера ў цэху ненармальна: вытворчасць затрыманая, рабочыя нервуюць. За заволу ходзіць розныя чуткі...

Рэдакцыя даручыла мне разабрацца ў справе Катлярова. І вось мы сядзім у яго кабінце і размаўляем. Кажуць, нельга дзяржаць першаю ўражанню каб чалавек, бо яго вельмі часта ашуквае. У гэтым сярэдзіні, пры ўсёй яго аспірознасці, ёсць свая адносна праўда. І ўсё-такі ўражанне, якое на цябе зрабіў чалавек, калі ты з ім размаўляў ўпершыню, здаецца мне вельмі важным, таму што ў гэты момант твае адчуванні вельмі неспрадыня і нават сама маленькі фальш кідаецца ў вочы... Катляроў жа зрабіў на мяне ўражанне цялеснага і добрасумленнага чалавека.

Я ўжо чую пярэчэнні: дазвольце, гэта ўжо псіхалогія, галіна адвольных гэтаўчых вывадаў, няхай пісьменнікі і вучоныя займаюцца гэтым, а мы прымаем факты і толькі факты!

Ну што ж, давайце прыйдем да фактаў... «Катляроў загадаў сваёму намесніку Паніцлеву (Катляроў ішоў пелі рад гэтым у адпачынак) — выдзіраць магілёўскаму гарпрамакбінату 2 000 бракаваных пеліў звыш нормы з умовай, што камбінат збыць астатнія 7 000 штук. Пытанне, як збыць брак даўно хваліла кіраўнікоў цэха. Цяж займаўся вытворчасцю м'ясавай фаршуркі. Гэтая работа патрабуе вялікай дакладнасці і майстэрства. Напрыклад, адна нераб'ёмная пелія праходзіць некалькі сталды зборкі, нікеляроў ў брабарне і шліфуюць на станку. Іншы раз не па віне рабочага на дэтале бываюць невялікія драпінкі, умціюць або плямы. Такія пелі бракуюцца і спісваюцца: гэта значыць з рабочага ўтрымліваюцца грошы, а пелі спяваюцца на металалам.

Пелі — тавар дэфіцытны. Таму ж самому прамакбінату вельмі патрэбны пелі да духовак. (Увясце, бліскаўча нікелявая пелія, няхай нават з драпінай, на духоваў — гэта ж раскоша!). Камбінат даўно дамаўляецца з заводам, каб яго прадзвінуць гэтыя бракаваныя пелі — аператыўна выдзіраць і завод і камбінату. Пытанне вырашаецца станоўча. І ўсе задаловены.

Але вось на камбінаце закепрылілі: ім, маўляў, недадалі 2 000 пеліў і таму або дадалаўце, або яны не будуць купляць астатнія. Катляроў, параўнаўшыся з астатнімі кіраўнікамі цэха, вырашае: ліха з імі, дадамо, затое яны астатнія дэтале скупяць.

Паніцлеву, які адпуская пелі камбінату, не аформіў акт на ціху лішніх бракаваных пеліў — ці паленаўся, ці паспадываўся на аўтарытэт свайго начальніка... Машыну з бракаванымі пеліямі затрымаў і праходзіў. У ёй налічылі 2 035 штук лішніх. Справа была перададзена ў органы міліцыі. Катляроў, вярнуўшыся з адпачынку, узяў усю мімаходзь хачу адзначыць дзве рэчы. Калі я спытаў у дырэктара за-

вода: ці аформілі б Паніцлеву акт на зачыў лішніх пеліў, калі б ён захачеў гэта зрабіць, дырэктар адказаў: «Маглі аформіць, а маглі і не аформіць». Разважачы лагічна, адкуль направаецца вывад аб выпадковай ўзнікненні гэтай справы. Апяроч таго, кантралёр АТК Старадубцаў, якога сам Паніцлеву папярэдзіў адносна вывазу лішніх пеліў, мог вырашыць гэтую справу на месцы, але ён прамаўчаў, а потым хушынка пазавіў кантрольнаму майстру Ваўлаву, каб затрымаў машыну. Гэта наводзіць на думку аб наўмыснасці ініцыяроўкі, якую потым разыгралі праходзіў.

У Старадубцава непаголены, стомлены твар з насцярожа рухавых вачыма. Рукі ў яго дрыжыць, і ён увесь час спрабуе схаваць іх пад стол.

Так, я нічога не сказаў таму Паніцлеву, — загаджаецца ён. — А нашошта? Няхай гэтай справай займаюцца міліцыя, Катляроў зрабіў крадзяж, няхай ён і адказвае.

— Я чуў, што ў вас да гэтага былі асабістыя прэзэнці ў Катлярова? — Гэтага не было, — спынаючыся адказае Старадубцаў і хавае рукі ў кішэні. — Але я мушу вам сказаць, што Катляроў аднолькава паводзіў сябе дрэнна... Раней, напрыклад, я мог асабіста спісваць брак. Катляроў дамогся таго, каб стварылі дэлюю катляроў па спісванню. Разумеюць, выказаў недарэў да чалавека, — ён нявінаваты і дадае напуголасу: — Шкада, што вы не спынілі, а то я б расказаў вам усю праўду пра Катлярова!

— Няўжо праўду можна расказаць толькі спелачаму? — запярэчыў мяне Паніцлеву. — Няўжо аб ёй трэба таварыць толькі шпітам, а не на поўны голас? Старадубцаў нічога не адказаў.

Справа павяла некалькіх паварот. Так і не высветліўшы, ці было тут прыватная злезка паміж Катляроў і камбінатом (дзіўна маглі быць злезка, ці не праўда — злезка, калі не захоўвае нават элементарных правілаў «канспірацыі»), не абмеркаваўшы ўмяшчэння Катлярова ў заводзе, не падаўшы нават дырэктару, П. Даўгаполі выступіў на нарадзе парткуляроў горада з прамоўваю: «Аб асабістым прыкладзе кіруючых таварышў з людзьмі. Нягледзячы на стылістычную своеаблівае загаловак, вывады ў дакладзе былі вельмі існыя: «Толькі пільнасць камуніста Ваўлава... прадукцыяна гэтым злучэнствам; «Ці можа кіраваць цэхам т. Катляроў пасля таго, як ён будзе асуджаны?»

Дэпутат Вархожнага Савета БССР Рыма Аўхачаў — маленькая зварышча з чорнымі, як масліны, вачыма — узрушана расказвае мне: — Выступленне Даўгапала абурала нас усіх. Проста сямю-тэму не падабача, што Катляроў трымае сябе незалежна, што ў яго ўсё ідзе добра... Вядома, ён вінаваты, што тады не аформіў гэтую праклятую паперку. Але гэтая справа з пеліямі не варты вельзнага яўка. Катляроў стараўся дзесяці гаўлінай кар'еры, а яго абвінавачваюць у злачынстве. Узвільні пеліў на чалавекі!

— Чаму ж вы не ўмяшаліся ў гэтую справу адразу? Гэта ж ваш непасрэдны дэпутатскі абавязак! — Ніхто не думаў, што справу з пеліямі так раздуць. Я хадзіў у партком, там кажучы: жыццё, маўляў, пажажа, чаму праўда. У райкоме адказалі: няхай вырашаюць у вас на заводзе, а мы потым умяшчамся.

Выходзіць, калі, напрыклад, Катляроў будзе з работ, дык райком тады яго адновіць?

А тым часам цэх Катлярова, на долю якога прыпадае чвэрць прадукцыі, што выпускае завод, неабходна пазбавіць прэміяльных... Прэміяльныя, праўда, потым выдалі, і партарганізацыя цэха дамаглася, нарэшце, абмеркавання справы Катлярова на пасяджэнні заводскага парткома. Партыйны камітэт вынес справядлівае рашэнне: Катляроў не меў на ўвазе кар'ерышчых мэт. Яго віна ў тым, што пытанне аб вывазе лішніх пеліў вырашалі толькі ў цэху. Катляроў сурова папярэджаў.

Здавалася б, і ўсёй справе канец. Але не тут гэта было. Вось дэпутат паміж наместнікам сакратара парткома І. Непразванаў і П. Даўгаполі. Я сам чуў гэтую размову.

ДАўГАПОЛІ. Справа з пеліямі яшчэ прадоўжыўся, Я не згодзен з рашэннем парткома.

НЕПРАЗВАНАЎ. Справа з пеліямі ўжо закрыта. Міліцыя адмовілася завозіць крмінальнаю справу. Нельга дабчы ставіць гэтае пытанне на парткоме!

ДАўГАПОЛІ. Не, не закрыта. Цяпер міліцыя разглядае ўжо другую справу — з рылімам. Мы яшчэ не маем фактычнага матэрыялу, але матэрыял будзе!

Справа з рылімам — гэта другое абвінавачванне супраць Катлярова, якое ўзнікла зусім нядаўна. Работніца Б. Пеўзнер спрабавала вынесці з завода кавалак рыліну (матэрыял для пакрыцця падлогі). Калі ж Пеўзнер затрымаў, тая сказала, што не быццам паслаў Катляроў. Між тым на таварыскім судзе Б. Пеўзнер катэгарычна адмаўляла гэта. Я звернуў на гэта ўвагу ўпаўнаважанага ОБХС Н. Грыднева. Грыднеў зрабіў вывад: «Наўзана, Катляроў прымушвае не адмовіцца ад ранейшага паказання...» У мяне не ўзнікне сумнення ў добраўвядзенні тав. Грыднева. Але, на мой погляд, вывад следчага не адзін істотны недахоп: Грыднеў выходзіць з таго, што чалавек вінаваты, і шукае настолькі доказу яго вінаватасці. А, на мою думку, трэба было б наадварот...

Я чуў добрыя словы, сказаныя ў адрас Катлярова многімі камуністамі і камсамольцамі завода. Яны шчыра абураліся непрыктым ішчаваннем Катлярова. Яны імалы яшчэ сярод яго таварышаў па службе, які ведаюць Катлярова не тры, і нават не пяць гадоў, людзей, якія, характарызоўчы свайго таварыша, пачынаюць цылер умяваць дзеясловы мінулага часу. Яны, напрыклад, таварыш: «Катляроў быў добрым чалавекам», «Я ведаў яго як сапраўднага чалавека». І ўсё тое добрае і вялікае, што ёсць у чалавеку, выглядае з іх слоў іпярчым такім маленькім і нязначным! Няўжо чалавек мо пераардзіцца за адну мінуўту? Магчыма, гэта ўсёго толькі прэзерватыў аспірознасці, білізарукасці, няўменне разабрацца ў людзях? У дадатку — тая маладушнасць абывалчэ (як бы чаго не выйшла!), тая страшная ржаўчына раўнадушнасці, на якой працтаюць несправядлівасць, самадурства і беспрыныповае. З гэтым злом вядзецца непрымірныя барацьба ў нашай краіне. І ў гэтай барацьбе не павіна быць старонніх назіральнікаў!

Б. КАЗАНАЎ, спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

МНЕ БЛІЗКІЯ ГЭТЫЯ ЛЮДЗІ

«Паміць чалавечая палюба на сярбнічку, у якой можа захавацца толькі тое, што здольна вытрымаць бурны час і не страціць сваёй цікавасці», — так пачынае сваю трылогію «Іду ў жыццё» Раман Сабаленка. Гэтыя словы аўтар зрабіў нібы арыенцірам у сваёй рабоце над кнігай: думка пісьменніка скіравана на тое, каб уважрасціць у паміць і данесці да чытачоў падзеі тых, ужо далёкіх гадоў, калі закладваліся асновы нашага сённяшняга сацыялістычнага жыцця.

Даведаўшыся аб тым, што трылогія Рамана Сабаленкі вылучана на атрымманне рэспубліканскай літаратурнай прэмій імя Якуба Коласа, мне захацелася яшчэ раз, больш уважліва, перачытаць яе і выказаць свае думкі аб кнізе, сказаць некалькі слоў аб уражанні, якія яна выклікала ў мяне.

Кажучы шчыра, найбольш да спадыбы прыйшлася мне перада частка трылогіі — «Юнацтва ў дарозе». І гаворку сваю хочацца пачаць з гэтай кнігі.

Падабраецца мне глыбокі філасофскі роздум аб лёсе чалавечай, аб яго месцы ў жыцці, аб лёсе роднай краіны і роднага народа. Мне шчыра хваліла пазія гэтай кнігі, тая пшчыта і любоў, з якой аўтар адносіцца да чалавечай і да роднай зямлі.

Характары сваіх героюў пісьменнік падае ў развіцці. Вось перада мной — галоўны герой трылогіі Марк Шыльон. Гэта жывы, дасціпны хлопчык з усімі яго справамі, роздумам, радасцю і горам. Не магу не

адзначыць той эпізод, калі ён, маленькі гаспадар, смена кідае ў твар ганяльню. Зусю словамі: «Надзядзе плачу. Гэта вам не стары рэжым. Цяпер нельга людзей ашукваць». Мне здарулася і пачуць Макары, якія кіруюць ім тады, калі ён падпаўвае Кербічу абору. Гэта ішч не інасава нянавісць, не свядомая барацьба, проста лям «нарацця чым-небудзь адпачыць паку Кербічу і яго тым пасталіям, якія забралі і змёрлі нашы кароў».

Я радвалася і за таго Шыльона, шаснацінацінагадовага камсамольца, які спявае новыя савецкія песні, памагае дзядзьку кулачкова зямлю, іграе на сямце роллю кулака Лукіча, Гэтым Марку Шыльону я веру. Калі я сёння параўноўваю Макара, Яўхіму, Валодзю Шуманючыча з намі, з моладзю 60-х гадоў, мне здаецца, што ўсе іны вельмі блізка нам сваёй шчырасцю, прынцыповацю, адноснасцю да людзей і да сваіх абавязкаў. Ім давалася жыць і сталець у іным час, калі трэба было змагацца за навалат хлеба, браць за горла пана і кулака, забываць сваё права «людзямі звацца». І ўсё ж я адчуваю сваю блізкасць з імі, як адчувае сваю роднасць і блізкасць сын да бацькі.

Харошы, светлы вобраз Пранопа Касіна, прынцыповага камуніста, сумленнага, адданнага справе партыі і народа чалавечка. Арганізатар і кіраўнік калгаса сакратар партыйнай арганізацыі Праноп люта ненавідзіць кулакоў, падкалімаў і прыстасаванцаў.

Харошы, светлы вобраз Пранопа Касіна, прынцыповага камуніста, сумленнага, адданнага справе партыі і народа чалавечка. Арганізатар і кіраўнік калгаса сакратар партыйнай арганізацыі Праноп люта ненавідзіць кулакоў, падкалімаў і прыстасаванцаў.

Харошы, светлы вобраз Пранопа Касіна, прынцыповага камуніста, сумленнага, адданнага справе партыі і народа чалавечка. Арганізатар і кіраўнік калгаса сакратар партыйнай арганізацыі Праноп люта ненавідзіць кулакоў, падкалімаў і прыстасаванцаў.

М. СТРАЛЬЦОЎ

Вось жывы і цяпер у адным добрым месцы на адзіноце з лесам, вясенскай ішчыняй, з незразумелым пачуцьем мне самому набыткам сваёй душы. Днём лес свіціцца, засланы скурным шумісім, халодок цверзінці скроні, і такое адчуванне ў мяне, што калі разгэдаю я цыпернашоў патамнеюць лесу, адзінкага на галіны лістка, калі спасыну простым словам пруткую выразнасць чорнага крушынавага ствала, калі спалучу ў ў адным адчуванні скупы водар халоднай зямлі, журблівае святло неба і далёкі рокат трактара, і сарочын порскі чыкат, — скрозь воесь гляню я сабе ў душу, нібы ў крніну, адваду рукой апалыў ў валу пажоўкавы лісты. «Здароў быў, чалавеч-бране, — скажа мне мая крніца, — чаго ж так доўга не глядзеш ты ў мяне, навошта чакаў адно вясені? А што адкажу я ёй? Што не галіць мяне, мая крніца, дай і цыроўліваць сваю і яснату, і блеск свой дай, і сіноўю смужліваць...»

Цяпер жа ніякія ў мяне на душы, як у прыродзе туманым раікам. І лес, і воесь пакуць не адкрываюцца мне, і я зайдорочку сярбу, што з вядлікага далёкага горада ішча мне пра гэтую мясціну, дзе цяпер я, пра апалае лісце, пра халодны шымз пак асфартаў у пресе, пра гінае сабак, што трухаюць па дарожцы следам за людзьмі, настронены на спаважна-летушны лад, узброенымі дзеля дэкадэмнай акрасы інструментамі арышчавымі. Я зайдорочку сярбу, акрэсленыі яго туні, зайдорочку той воесьні, якую ён далёка адсюль носіць у сабе. А можа ўсё ў тым, каб быць далёка? Чамусяў воесь і мяне б'е ў вочы другая ясната — з таго краю і з таго лета, дзе ўдзень і ўночы свеціць сонца, дзе празрыстае, аж белае, паветра, дзе наступае на бераг і адступнае мора: зелянеюць на камянях водарасці, востра пахнуць; з падпалавай кучы скрын, дошак, тухлы, пакінуты на беразе мора, вадзі дым, дзьме свежы вецер і свеціць, свеціць сонца. Стаць у вушах маіх нявыякля тая ішчыня над шарымі сопкамі, закідаанымі каменнем, скупы аздобленыі па аднонах кустыістымі нізкімі барозкамі, падобнымі на лазу, і лазой, падобнай на барозкі. І ўсё так выразае, проста на той зямлі, што адчуванне роднасці табе прыроды прыходзіць адразу, спадаючы непатрэбны адзежы-

Нарыс друкуецца поўнасю ў часопісе «Полімя».

СЛАЎЮ ХЛЕБ ТВОЙ, ШАХЦЭР

Сярод твораў, вылучаных на атрымманне рэспубліканскай прэмій імя Янкі Купалы, я з прыемнасцю сустраў зборнік вершаў Міколы Аўрамчыка «Сутэжына былых канатонаў». Даўно шчыраўся твораў гэтага паэта, ведаю яго раейшыя зборнікі, але таксама лічу, што менавіта апошняя кніга — найбольшая творчая удача Міколы Аўрамчыка і найбольшая вярта прэмій.

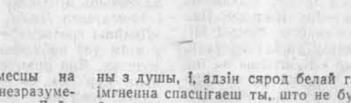
«Сутэжына былых канатонаў» — кніга на дваццаць пяці вершаў, паэт, былы шахцёр, прывітаў у людзям цяжкай, але выснараўнай працы — шахцэрства. А галоўнае — кніга гэта па-сапраўднаму паэтычная, паэтычна не асобнымі вобразамі ці думкамі, а цалкам, агульняў падляў паставы думак, вобразаў, тухлаў і рытмаў. Я нават не магу сказаць, які верш запамінаўся, усхваляў мяне асабліва, бо-памятаюцца і «Шмат хто прот на мой вайн» і «Вяселье», і «Праходцы», і «Пантытанцы з Ветнама» з першага раздзела, і «Беларуская сена», і «Над магілаў краснадошча» — з другога, і «Плюшкаў», і «Я зноў раў вяду залаты», і «Абшчы жэстравіцы» — з трэцяга. Яны не крыўляць, гэтыя вершы, але ўвяселіны, ватхвешны, па грамадзянскаму стражны.

Карачей, я радзі да душы па таэта. М. РОЗУМ, асістэнт кафедры бібліятэграфіі Мінскага педінстытута.

Менавіта тут, у трэцяй кнізе, на мой погляд, пісьменніку спадарожнічала менш за ўсё ўдач. Аўтар піша аб барацьбе і смерці, аб жахах фашысцкага палону і геранічных партызанскіх буднях, аб перамозе і слазах радасці ад сустрачч родных і блізкіх. Аднак усё гэта часам падаецца ілюстрацыяй, а не заўсёды адчувае аўтарскае хвалеванне за сваіх героюў.

Але вяртаюцца да таго, з чаго пачала. Мне палюбіліся героі трылогіі Рамана Сабаленкі, палюбіліся і запаміналіся. Пісьменнік напісаў увольне неаблагу кнігу, яна вартая таго, каб яе чыталі, каб аб ёй гаварылі.

Л. ПРАШКОВІЧ, студэнтка ВДУ імя У. І. Леніна.

У бібліятэцы Паліцы культуры прафесаруў рэспубліцы выстаўце твораў, вылучаных на прэмію. Старэйшы бібліятэкар А. І. Тарасава за падрыхтоўку выставы.

ны з душы, і, адзін сярод белай глушчы, адчуваец, імгненна спасіаеіш ты, што не будзеш тут адзінокі: будзеш, як сонца, як трава, як вада, — ці над

Тры яркія ўражання

Трубка маўчыць некалькі хвілін.
— Добра, добра, час знойдзецца, прыходзьце, калі жаска...
Хто з нас не ведае, якія жылкі іншы раз «рабочы графік» ў дэлегацыі Сустрэчы з раніцы да вечара, выступленні, прыёмы... Выключэннем, відавочна, была і праграма знаходжання ў Беларусі дэлегацыі Таварыства германска-савецкай дружбы. Але калі мы пазналі вядомага нямецкаму паэту Куба і яго таварышу празаіку Ота і папрасілі іх даць інтэрв'ю для беларускай чытацкай, неабходна, каб знаёмыя. Што пісьменнік проста ахвараваў гадзінай, адвелезнай ім для адпачынку, мы, на жаль, дачакаліся ўжо занадта позна. Але з наміну аб гэтай акалічнасці і хацелася б пачаць справядліва аб сустрачці.

Куба (справа) і Герберт Ота. Фота Ул. КРУКА.

— Дык вас цікавіць першае ўражання наша ад беларускай зямлі? — перапытае Куба і на хвілінку заплюскае вочы за тоўстымі акуларамі. — Самае першае — гэта малая дзяржава...
Куба чакае, пакуль нешта скажа мой таварыш, які раптам уключыўся ў гаворку, і дадае:
— ...Малая дзяржава ў зоне смерці, якую стваралі фашысты ўздоўж чыгуны...
У пакоі ўсталявацца цішыня.
...Калі фашысты ў 1933 годзе прыйшлі да ўлады ў Германію, Куба (яго сапраўднае імя Курт Бартэль) быў вымушаны эміграваваць у Прагу. Ён працуе там рэдактарам газеты нямецкай кампарніі «Ротэ Фанз». У Прагу пачалася дружба Куба з Люісам Фюрбергам, дружба, якая захавалася на ўсё жыццё... Фашысцкія дэвізі ўсталявалі ў Прагу. Куба эміграваў у Польшчу. Адуць яму хутка яго лаводзіцца дыякаль. У ваю ён жыве ў Англіі. Вярнуўшыся пасля

разгрому фашызму на радзіму, Куба адразу ўключыўся ў грамадскае жыццё. Ён працуе рэдактарам шматлікіх выданняў, узначальвае творчыя саюзы, прымае актыўны ўдзел у стварэнні новай культуры. У 1948 годзе выходзіць кніга Куба «Паэма аб чалавеку». Нямецкі крытыкі пісалі аб ёй: «Паэма аб чалавеку» ўспыхнула раптоўна, як малік, на мармурным неба нашай пасляваеннай лірыцы. У 1950 годзе Куба выдае рэпартаж аб Савецкім Саюзе «Думкі ў падзеі». Даўма галамі паэзіі выходзіць яго зборнік «Вершы». Гэтыя кнігі былі вельмі ўспяховай нямецкай літаратуры. Імя Куба робіцца шырока вядомым у абедзюх частках Германіі. Пазней неаднаразова ўзнагароджваецца літаратурнымі прэміямі, абіраецца членам Цэнтральнага Камітэта Сацыялістычнай Аліянскай партыі Германіі.

Мы пытаем нашага госця пра яго ўражання ад беларускай зямлі.
— Гэта горад без украін, — захоплена гаворыць ён. — Вялікі горад. Ён здаецца мне вельмі прыгожым. Гаворка пераходзіць на Ростаў, горад, дзе жыве паэт, Вялома, хто ў Ростаў не быў, той Германіі не бачыў. Гэтую завагу кідае другі наш субядзнік, Герберт Ота, і Куба не адразу заўважае жарт. А заўважыўшы, гучна смеецца:
— Зраўмаваў, Ростаў з Мінскам не параўнаць. Але ў нас таксама вялікі прадпрыемства, горад увесь час папярэдацца.

Ростаў — былы культурны цэнтр новай Германіі. Тут працуе вядомы тэатр, з дзейнасцю якога цесна звязана творчасць Куба.

— Нямецкі пісьменнік, — тлумачыць Куба, — вядуць зараз вялікую работу па арганізацыю народна-культурнай спадчыны мінулага. Фольклорныя выданні наставіў «Набука» Вердзі па новым лібрэта ў вершах, якое я напісаў. Тэатр даў другое сцэнічнае жыццё драме Бюхнера «Смерць Дантона». Ставіць у Ростаў і маю вершаваную драму «Тра інквізіт».

— У пудоўных казках, звычайна, траіны адлік, — уключыўся ў гаворку Герберт Ота. — Калі вас цікавіць трэціе наша ўражання, дык гэта студэнты. Мы былі сёння ў педагагічным інстытуце замежных моў. Пытанні, якія задавалі нам там ад нямецкай літаратуры, дапамаглі жа, маглі б зрабіць гонар любой нямецкай студэнцкай аудыторыі.

Герберт Ота гаворыць трохі па-руску. Тры галы ён праўе ў нас у палоне, і гэтыя тры галы аказаліся рашучымі ў фарміраванні светопогляду маладога нямецкага салдата. Пасля вяртання на радзіму Ота напісаў праўдзівую кнігу аб жыцці ваеннапалонных у СССР. Паэзія ён выдаў кнігу аб паездцы на Кубу. Зусім нядаўна выйшаў зборнік аповяданняў Ота «Грчаскае вяселле».

Пісьменнік сустракаўся з работнікамі выдавецтва «Беларусь». Мы пытаем яго пра ўражання ад гэтай сустрачкі.

— Скажаць шчыра, мне здаецца, што ні нашы, ні вашы выдавецтвы яшчэ не выкарыстоўвалі тры магчымасці, якія маюцца для ўзаемага абмяжвання сацыялістычных літаратур. У нас за апошні час выдана толькі «Грызня ракет» Васіля Быкава. Роботнік выдавецтва ў Берліне казаў мне, што збіраюцца выдываць кнігу Янкі Брыля. Што датычыцца вашых перакладаў з нямецкай, дык яны зусім выпадковыя. Нягледзячы на сустрачку прадстаўнікаў нашых і нямецкіх выдавецтваў...
Свабодная гадзіна, якую мелі нашы госці, канчаецца. У «рабочым плане» сёння яшчэ адно выступленне, а заўтра — паездка на Слуцчыну. Развітаемся. Пісьменнік ішоў у бланкет для чытачоў «Літаратуры і мастацтва». Чытач беларускай літаратуры і мастацтва. Чытач беларускай літаратуры і мастацтва братамі прывітаем. Хай заўсёды мошнай будзе наша дружба! Куба, Ота, Мінск, 26.XI.1964.

М. КОСІК.

КЛУБ КЛІЧ ТВОЙ, ЖЫЦЦЁ

ГЕРМАНИЯ

Ты разарвана, наша Германія,
Лес мой
І родная маці мая!
Каб свет не ведаў
Бяды і гераваня,
Клічу з усходу
Устрывожана я.
— Райн,
Ты чурчы даўняй
казанай мараю,
Штральзунд,
Ты цешся цвіценнем
Мюнхен,

Пільную залатую
Баварыю,
Пільную ад злачыстваў,
Пакут
І ваіны.

ЛЮДЗІ, ВЫ ЛЮДЗІ...

Людзі, вы людзі,
Шуміць яшчэ ніва,
Гай,
Гаманою птушынай
звініць.
Рэйн свае воды
Струменіць імкліва,
Горы яшчэ
Не пападалі ніц.
Бачу ў цвіценні

Зямлю маладую,
Грудзі, любоў,
Абудзі, расквэтархай.
Крыўда канея,
Я новую чую
Песню Саксоніі
І Брандэнбурга.

Новабудовы Цюрынгіі
У сонцы,
Ліўнем абмёт
Мекленбург вяснавым.
Добрыя людзі,
Героі тавары,
Будзе адолена
Смерць назусці!

Волю і думку
Наспынна будзі!
Густа, руніцея,
Шырокія гоні,
Зычка, паток
Красавіцы, гудзі.

Ранне, твой час
У святле красавіца.
Шчыра цябе
Папращу я, жыццё,
Ты навучы нас
Любіць і сміяцца.
Людзі! Яшчэ ў нас
Наперадзе ўсё!

Пераклад з нямецкай
А. Зарыцкі.

КЛУБ ЖЫВОГА СЛОВА

У Мінскім педагагічным інстытуце імя М. Горькага па ініцыятыве кафедры роднай мовы (загядчым дэкант Ф. Янкоўскі) створаны «Клуб жывога слова». Члены клуба — будучыя выкладчыкі роднай мовы і літаратуры — будуць займацца зборам і вывучэннем лепшых узораў усвайной народнай творчасці — прымаек, прыказак, песьні, легенд, казак, належаўца рэгулярна сустрачы з майстрамі слова — беларускімі празаікамі і паэтамі, журналістамі і лінгвістамі. Мэта клуба — берачы ў чысціні жывое слова народа.
На першым пасяджэнні клуба, якое адбылося 24 лістапада, выступілі беларускія пісьменнікі Максім Лужнін, Янка Брыль, Язеп Семанюк, Аляксей Карнюк, Генадзь Бураўкін.

На заводзе «Гомсельмаш» **КОНКУРС ПАЭТАЎ І МАСТАКОЎ** праведзены конкурс на лепшы нарыс, верш, замалёўку, малюнак і фотаздымак. У конкурсе прынялі ўдзел рабочыя, служачыя, інжынеры — аматары літаратуры і мастацтва. Прэміямі адзначаны вершы эканаміста рамонтна-механічнага цэха Алены Караковай і інжынера Міхала Бутневіча, нарысы і замалёўкі фразеароўшчыка механічнага цэха № 1 Мікалая Фядасея, малюнік рабочага кавальскага цэха Рыгора Шахаўскага, рабочага лінейнага цэха шэрага чыгуны Рыгора Францішэва, фотаздымкі кантраляра АТК цэха галоўнага канвеера Міколы Худалева і іншых.
На заводзе аб'яўлены новы конкурс на творы аб жыцці і працы камбайнабудульнікоў.

В. СЯМЕНАЎ.

А. БЕНЯНСОН.

ДЗЕНЬ РАЗВІТАННЯ

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

Успамінаю маладога капітан-лейтэнанта, што ўрачы Васілю Паўлавічу шуктаў: ён гаварыў патхнёна і ў выраза, чамусьці не забавіўся пры гэтым кінуць вокан на мяне: можа ён ліпні раз хацеў напомуць мяне, каб не забой назваць калі буду пісаць справядліва ў газету, ягонае прозвішча. Прозвішча ягонае ў справядліва я назваў. Цяпер я стаў перад помнікам Брэдаў, і мне неспадзявана пачулася, што вось зараз я выладова сустрачу, убачу таго капітан-лейтэнанта, толькі ён, я быў чамусьці ўпэўнены, не пазнае мяне.

Я пастаяў яшчэ трохі і пайшоў абедаць у рэстаран. Вялікая зала, застаўлена лёгкімі зграбнымі столікамі, яшчэ пуставала. Недалёк ад мяне, у даўняй радзе, сядзелі нейкі афіцэр і дзяўчына, за столікам пасядзла залы — коўкі падыражаны таўсматы хлопцы з патыліцай, шклякой, як чыгунае ядро. Высока зазіраючы ўгору пабалбодка, да хлопца не ішла, а паводзі пльыла праходзім між столікаў нейкая дзяўчына, загарэлая да такой непраўдпадобна

ІДУЦЬ МАЛАДЫЯ

Нядаўна пры барысаўскай раённай газеце «Камуністычная праца» была створана літаратурнае аб'яднанне.

Цяпер у ім — каля дваццаці маладых празаікаў і паэтаў. Гэта рабочыя і служачыя прадпрыемстваў і ўстановаў, мастацкіх, вучні, студэнты. Найбольш актыўна працуюць маладыя паэты А. Сакалоў, Л. Ракошкія, Н. Калікоўны, празаікі М. Федэкоўчыч і Р. Божав, байкапісец М. Казлоў і іншыя.

Чацвёрта аб'яднанца сходы літаратурнага аб'яднання. На адным з апошніх была абмеркавана чарова літаратурная старонка, падрыхтаваная для раённай газеты «Камуністычная праца».

В. СЯМЕНАЎ.

А. БЕНЯНСОН.

— Не буду ж я вам масліну напалам разаразаць... Смяюся, а яна чамусьці здзіўлена глядзіць на мяне.

— Ну, добра, добра, давайце порчыю пацмак.

Супаколас, усё запісала, пайшла. Эх, браце-коце, падарожнік літва, — думаю сабе, — вастры, пакуль не пазна, лажы на Мінск, дзе можна зесці ці салкамі!

А паў вечар, ужо на аэрадроме, перажываў я хвілін нечаканна вострай тугі на сваіх шасцідзесяці днях, што заставаліся тут на поўначы, і шкідзаванай, і нязнаёмай гнялі мяне, і чамусьці страшнай адважылася невядомасць, рох-чатырох гадзін, што вдалася ад дому. А потым, у самалеце, я зламаў на сабе: ну што, што табе гэтая поўнач, ах, якое гэта дурное пачуццё — любіць тое, што іншы любіць па праву сваяго нараджэння тут, па праву вялікіх і малых адарэнняў у сваім жыцці, свядка якім гэтая пустаці і гэтае неба. А што, што табе гэта ўсё? Табе, які не так ужо добра ведае нават само Беларусь. І думка ж была перада тэтам у цябе: сабрацца дамоў, на Магілёўшчыну, а перш, па дарозе, заехаць у які-небудзь Чарыгаўскі заказнік, напісацца жыць у леснічкова, уставаць рана, блукаць па лесе, вясці дзёнік, а потым пешшу пайсці дамоў — той дарогай, тымі кіламетрамі, якія адолеў аднойчы, едучы з Мінска, на машыне. Была тады вясна. У Славаградзе, за Сожам, не прасохла яшчэ дарога прагнута. За горадам, ніжэй па рацэ, дзе было сушы, нядаўна з'явіўся, як выявілася, другі паром: ліквідавалі якраз раён, і гэты паром палічылі лішнім. І вось, каб трапіць у маю вёску, замест пятнаццаці кіламетраў на праксты ехалі мы кругам добрых шасцідзесяці кілолей, і ўсё лесам, лесам, спыняючыся ў кожнай вё-

ДРЭВІНЫ І СІМВІЛІ

Кіравіцкі

У сменні гледчыя распублікі пазнаёмыя з мастацкай кінааповесцю «Цяпер нехай ідзе», створанай рэжысёрам С. Аліксеевым на кінастудыі «Масфільм» па матывах аднайменнай п'есы праграсіянскага англійскага пісьменніка Джона Б. Прыстлі. Дзеянне фільма разгортваецца ў тасцінцы, куды выпадкова трапілі з поезда вядомы мастак Сайман Кендзі, які раптам адчуў сібе дрэнна.

Сюды ж прыязджаюць яго дачка і бізнесмен Эдмунд і дачка Гермія, а таксама унучка і камісіянер па продажы карчын Леа Моргенштэрн. Усе разумеюць, што дзіця вялікага мастака лічыцца, вольна і расквітавацца сапраўднае аблічча тых, хто хоча любіць чынам авалодаць яго карчын. У гаюльнік рыхліць заняты артысты Ю. Кальцоў, В. Даўдаў, І. Гошава, П. Масальскі, В. Шалевіч.

Цікавая і другая новая работа мастацкай кінастудыі «Масфільм», Аўтар сцэнарыя — Р. Ваніанаў, рэжысёр — пастаноўчыкі — А. Смірноў і Б. Яншын. Галоўныя ролі выконваюць: Бабіна — Э. Суханава, Матавілава — А. Зброў, Мезенцава — А. Голік і іншы.

Будзе паказана новая мастацкая кінааповесць «Сон», створаная рэжысёрам В. Дзінісенкам на кіеўскай кінастудыі імя А. Дзюбаніна па ўласным сцэнарыі, напісаным у садружніцтве з Д. Паўліччам. Фільм расказвае пра вялікага ўкраінскага паэта Тараса Шаўчанку, пра дружбу яго з прадстаўнікамі рускіх, польскіх і літоўскіх народаў, пра іх уплыў на лёс вялікага паэта. У ролі Шаўчанкі здымаўся малады ацёр І. Мікалавіч.

Прасторны пакой інтэрната мантанінаў-

верхалазаў. Уздоўж сцен стаяць людзі. На сцяне вісяць фотанарты вядомых артыстаў, галерыйныя граматы, бансерыя палатніч, буйныя літарны напісанні: «Я мыслію, значыць, я існую...» Так пачынаецца адзін з эпізодаў новага мастацкага кінафільма «Нязнаёмыя» вытворчасці кінастудыі «Масфільм». Аўтар сцэнарыя — Г. Вярхоў, рэжысёр-пастаноўчык Я. Дзіган. У цэнтры карціны — ляс стары дзядзька Фёдар Ільіч Караванава, які вольна рэпрэсаваны ў гады куды асобы, але, нягледзячы на цяжкія выпрабаванні, захаваў стойнасць і адданасць ідэям камуністычнай партыі.

У сменні на зранні распублікі выпускаяцца таксама новая грузінская кінааповесць «Генерал і маргарыткі», пастаўленай рэжысёрам М. Чыраўраі па сцэна-

Кіравіцкі

ры А. Філімонава і М. Шлавава. Для самых юных гледчыя будзе дэманстравацца новая мастацкая кінааповесць «Армія «Трасаўні»» вытворчасці кінастудыі «Масфільм». Сцэнарыі А. Уласава і А. Млодзіна, пастаўлена А. Лейманам. Фільм вучыць дзіцей смеласці, таварыскасці, адданасці ідэям рэвалюцыі. З замежных кінастужак гледчыя змогуць паглядзець польскую карціну «Пасажыра», італьянскую «Франка-італьян», французскую «На Рыме, чхаславаўцы», «Страх», амерыканскую «Вяселле не снідае», брытанскую «Кінастудыі «Дэфа» (ГДР) — «Карабі і чаўае» і інш.

СУСТРЭЧА ПРАЗ ТРЫ ГАДЫ

Бухарэст і Кіеў, Масква і Уфа, Вагумі і Кастрэма, Тула, Магнітагорск, Варонеж, Растаў... Спіс гарадоў, дзе выступалі за тры гады свайго існавання беларускія цыркавыя калектывы, гэтым называюць іх вытворчасць.

Тры гады — трыста кіламетраў дарогі, дзесяці тысяч гледачоў, новыя нумары і новыя задумкі. Спрыяльным выказванні крытыкі і гледачоў. «Мы сапраўды выходзім з цырка з адчуваннем здарова, бадабрасці, жыццярэаднасці і вяселля», «Гэта вельмі эмацыянальнае, маладзёнае відэішча» («Коммуна», г. Варонеж); «...Усе палюблілі смех, спрытныя, вясёлыя артыстаў» (журнал «Огонек»). Перада мною вялікі стос газетных рэцэнзій, і я мог бы прывесці яшчэ дзесяці такіх цытат.

Як жа выглядае сёння праграма Беларускага цырка? Што новага падрыхтавалі яго артысты? Праграма па-ранейшаму называецца «Вясёлы здаровы», і асцяп налектыву не змяніўся. Але тры гады работы, вядома, далі свае вынікі. Паявіліся новыя цікавыя нумары, яшчэ больш выявіліся тэмпы паказу.

Я памятаю рэцэптычны манеж Гомеля і Баўрыска, Віцебска і Кіева, і дзве фігуры на ім — дужку, карантасна мужчынскую і гнуткую хлапчуковую. Сёння гэтую пару — бацьку і сына Міколу і Гену Горлавіч ведаюць у нашай краіне і за рубяжом. Яны стварылі цікавы, з рэкордным трукмі нумар «Ак-рабавы-антыпадысці». А на месцы М. Горлава ў пары з Ю. Соманым пачаў працаваць М. Горлава, але гэты недаход добра кампенсуецца артыстычнасцю, маладосцю, слай. А на рэпетыцыйным манежы зноў можна бачыць дзве фігуры, цяпер гэта — бацька і сын Юрый і Слава Соманы. Веру, што і яны створалі нешта новае і цікавае. Сцэнарыі «Дзядзюля і ўнучка» напісаў для іх А. Шаг.

Яшчэ адзін артыст выхаваны ў калектыве — Ян Пальдзі. Пад кіраўніцтвам свайго бацькі Мікалая ён вельмі арганічна ўвайшоў у нумар «Жанглеры на магнацклях», паказваючы пры гэтым не толькі высокае выкананне майстэрства, але і выдатны артыстычны здольнасці.

З'явілася новая ўдзельніца арыгінальнага ваветрагна палётнага кіраўніцтва заслужана-

паўзах добра знаёмаму мінчанам дываному Калабу (артыст Валерый Колбаў).

Мінулі тры гады работы. І каб існаваў музей Беларускага цырка (а што-небудзь накіштаў гэтага, мне здаецца, трэба было б арганізаваць у Мінскім цырку), яго наведвальнікі убачылі б шмат цікавых экспанатаў, якія расказвалі б аб поспехах беларускіх артыстаў у нашай краіне і за рубяжом.

Праграма Беларускага калектыву адзначана граматамі, адраасамі, каштоўнымі падарункам. Кіаўляне наднеслі беларусам бюст Тараса Шаўчанкі; тупльскія збройнікі падарылі ім электрасамавар і ракету з вымпелам; шахцёрскі міншчэцкі цырк — вясільную статуэтку Салавата Юлаева, бронзавую статуэтку «Проводы бацькіна на ваю». У Варонежы была створана кінастужка аб Беларускім цырку, якая нядаўна дэманстравалася ў Маскве (такога фільма, на жаль, не зроблена ў нашай рэспубліцы).

17 лістапада Беларускі цырк закончыў свае гастролі ў Растове-на-Доне. А сёння, 1 снежня, Антаніа Пальдзі прычытае свой прывітальны маналог мінчанам.

Наперадзе — новыя дарогі, новыя сустрачкі, новыя вынікі. Пасля Мінска будзем выступаць у Ленінградзе, гаворыць Анатоль Саргеевіч — а потым намерены зарубежныя гастролі ў Чэхаславакіі, у Растове прыязды кіраўніч чхаславацкіх цыркаў, гледачоў нашу праграму і, здаецца, застаўся задаволены...

Пытаемся ў мастацкага кіраўніка пра творчыя планы.

— Разам з паэтам Юрыем Влагавым, гаворыць Анатоль Саргеевіч, — я пачаў працаваць над сцэнарыем новай пантамімы, прысвечанай 50-годдзю Кастрычніка. Яе ўмоўная назва — «Народ і цырк». Сёе-тое ўжо зроблена, але многае яшчэ трэба зрабіць. Мы хочам зрабіць наш спектакль ланкічным, гранічна цыркавым і максімальна пераканальным. У нашым распарадкаванні — тры гады. Здавалася б, часу шмат, але калі ўлічыць штодзёныя паказы, рэцэпты, дзесяці неадкладных спраў — тэрмін гэта невялікі...

Я не распытаваў пра падрабязнасці будучай праграмы — я проста жадаю калектыву поспеху. Я веру ў поспех, таму што ведаю, як сур'езна адносіцца аўтары да сваёй работы і як добра ведаюць яны цыркавое мастацтва.

Мы развітаемся з А. Шагам.

— І так, сёння пачатак нашых выступленняў у Мінску, — гаворыць ён. — Шчырае прывітанне ад усяго нашага калектыву чытачам газеты «Літаратура і мастацтва», усім беларускім аматарам цырка.

Д. РАДЗІНСКІ.

Кіравіцкі

Першая праграма. 12.00 — для юнацтва. «Загадкі Сусвету». Тэлевізійная алімпіада юных астраномаў. Першы тур (у запісе). (М). 16.55 — праграма перадач. 7.00 — школьным аб муміях. «Чароўныя вынаўчыцкія дзіццячы вынаўчкі», таварыскасці, адданасці ідэям рэвалюцыі. 18.00 — «Абрына гледзіць у будучыню». 18.25 — «Валіні дэмакратыя». 19.00 — «На беразе Данца». 20.30 — «Здароўе». 21.05 — «Канцэрт інструментальнай музыкі». Перадача з Ленінграда.

Другая праграма. 16.55 — праграма перадач (М). 17.00 — для школьнікаў. «Школа пачынаючага спартсмена». (М). Праграма Валянціна Сцяпанавіча. 17.50 — для школьнікаў. «Мелодыі дружбы». Фільм-канцэрт (М). 18.30 — «Мы едем на ярмарок». Кінанарис. 20.25 — тэлевізійная навіна (М). 21.30 — тэлевізійная навіна (М). 22.00 — «Два колеры». Тэлевізійная тэатральная студыя «Юнацтва».

Трэцяя праграма. 11.00 — мастацкі фільм «Матрос Чыжык». 17.15 — праграма перадач. 17.50 — для школьнікаў. «Племе маладоў». «Час, практыка і мы». Перадача аб адзначэнні 49-й і 50-годдзяў існавання Беларускай тэлевізійнай сеткі. 18.00 — тэлевізійная навіна. 18.20 — «Эстафета работнікаў горадасці». Рэсэра, а якому даўнічым заводам імя Кірава, якому спадчыніца 50 год. Перадача з Віцебска. 19.20 — кінанарис «Восемнаццаць год у «Ляснянскі»». 19.50 — «Свет сёння». (М). 20.25 — мастацкі тэлефільм «Слухай!» (М). 21.30 — тэлевізійная навіна (М). 22.00 — «Два колеры». Тэлевізійная тэатральная студыя «Юнацтва».

Чвёртая праграма. 17.15 — праграма перадач (М). 17.20 — для школьнікаў. «Школа пачынаючага спартсмена». (М). Праграма Валянціна Сцяпанавіча. 17.50 — для школьнікаў. «Мелодыі дружбы». Фільм-канцэрт (М). 18.30 — «Мы едем на ярмарок». Кінанарис. 20.25 — тэлевізійная навіна (М). 21.30 — тэлевізійная навіна (М). 22.00 — «Два колеры». Тэлевізійная тэатральная студыя «Юнацтва».

Пяць праграма. 17.25 — праграма перадач. 17.30 — для школьнікаў. «Наша школа — наш дом». Аб вучнях школы-інтэрната № 7 горада Мінска (трансляцыя на Маскву). 18.00 — тэлевізійная навіна. 18.20 — «Валіня хімія Беларуска». Тэлеацёпі. 19.00 — «Пяцьдзесят біграфіяў». Творчы партэт народнага артыста СССР Барыса Чыркава (М). 20.25 — матч гандбалстаў. Трансляцыя са спартыўнага клуба «Працоўныя рэзэрвы». 20.45 — міжнародная сустрэча па футболе. «Душка» (СССР) — «РЭА» (Іспанія). У запісе (М). 21.30 — «Эстафета навін» (М).

Шэсць праграма. 18.00 — тэлевізійная навіна (М). 18.10 — для юнацтва. «Шукальнік». Тэлевізійны клуб (М). 19.00 — матч гандбалстаў. Трансляцыя са спартыўнага клуба «Працоўныя рэзэрвы». 20.25 — «Змагары за народнае шчасце